

## רשימת המושגים לקראת בגרות אזרחות חורף תשפ"א

| המושג                                                   | פירוט                                                                                                                                       | דוגמאות לניסוח שאלה במבחן                                                                                                                                                |
|---------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>פרק א' - מבוא היסטורי</b>                            |                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                          |
| רקע להכרזת העצמאות                                      | החלטה 181 - תוכנית החלוקה                                                                                                                   | ◆ הצג שני הבדלים בין תוכנית החלוקה למגילת העצמאות                                                                                                                        |
| חלקי הכרזת העצמאות                                      | 1. היסטורי - הצדקות להקמת מדינת ישראל<br>2. אופרטיבי/ מעשי - ההכרזה על הקמת המדינה בפועל<br>3. הצהרתי - דמותה העתידי של המדינה ופניות לעולם | ◆ הצג את החלק ה... <sup>1</sup><br>◆ ציין והצג את החלק ממגילת העצמאות שמתממש על פי הקטע...<br>◆ ציין והצג את הפניה ממגילת העצמאות הבאה לידי ביטוי....                    |
| הצדקות להקמת מדינת ישראל                                | • היסטורית<br>• בין לאומית<br>• טבעית/ אוניברסאלית                                                                                          | ◆ הצג את ההצדקה ממגילת העצמאות הבאה לידי ביטוי בקטע<br>◆ הצג את מקור הלגיטימציה ממגילת העצמאות....                                                                       |
| מאפייני מדינה יהודית ודמוקרטית בהכרזת העצמאות           | (טבלה)                                                                                                                                      | ◆ הצג שלושה מאפיינים של מדינת ישראל כמדינה יהודית/ דמוקרטית <sup>2</sup><br>◆ הצג כיצד ניתן להבין ממגילת העצמאות כי מדינת ישראל תהיה מדינה יהודית/ דמוקרטית <sup>3</sup> |
| מחויבויות שמדינת ישראל מתחייבת אליה במגילה <sup>4</sup> | למשל:<br>חופש דת, לשון, תרבות....<br>תחוקק חוקה....<br>תשמור על המקומות הקדושים....<br>תעודד עליה יהודית....                                | ◆ ציין והצג מחויבויות מתוך מגילת העצמאות....                                                                                                                             |
| <b>פרק ב' - הרעיון הלאומי</b>                           |                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                          |
| לאומיות ומדינת לאום                                     | לאום<br>קבוצה אתנית                                                                                                                         |                                                                                                                                                                          |
| סוגי לאומיות                                            | 1. לאומיות אתנית-תרבותית<br>2. לאומיות פוליטית (בספר לאומיות אזרחית)                                                                        | ◆ ציין והצג את סוג הלאומיות הבא לידי ביטוי בקטע....                                                                                                                      |
| הצדקות למדינת לאום מנק' מבט דמוקרטית                    | 1. הכרעת הרוב<br>2. שלטון העם<br>3. הזכות לחיים וביטחון                                                                                     |                                                                                                                                                                          |
| <b>פרק ג' - מדינת ישראל כמדינה יהודית מודרנית</b>       |                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                          |
| עמדות לגבי אופיה הרצוי                                  | רצף עמדות בנושא זהותה הדתית - תרבותית של המדינה:                                                                                            |                                                                                                                                                                          |

<sup>1</sup> יש להציג את תוכן החלק שהצגתם, להסביר מה מטרתו ולהביא ציטוטים כדוגמאות

<sup>2</sup> יש לצטט מתוך המגילה, להסביר במילים שלכם ולהסביר כיצד מבט מדינה יהודית/ דמוקרטית

<sup>3</sup> יש לצטט מתוך המגילה, להסביר במילים שלכם ולהסביר כיצד מבט מדינה יהודית/ דמוקרטית

<sup>4</sup> שימו לב - יש פה רק חלק עיקרי מהמחויבויות אך לא את כולן.

|                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                           |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                          | <p>1. עמדה דתית חרדית<br/> 2. עמדה דתית לאומית<br/> 3. עמדה מסורתית<br/> 4. עמדה חילונית-היהדות<br/> כתרבות<br/> 5. עמדה חילונית- הפרדת<br/> דת ממדינה</p> <p>רצף עמדות (חלומות) בנושא<br/> <b>זהותה הלאומית</b> הרצויה של<br/> המדינה:</p> <p>1. מדינת ישראל כמדינת<br/> לאום של כל אזרחיה<br/> 2. מדינת ישראל כמדינת<br/> לאום יהודית-אתנית<br/> 3. מדינת לאום פוליטית של<br/> כל אזרחיה/ לאומיה</p> | של מדינת<br>ישראל- אופי<br>וזהות דתי<br>ולאומי                            |
| <p>◆ ציין והצג את החוק הבא לידי ביטוי בקטע....<br/> ◆ הצג שני חוקים המבטאים את היותה של מדינת<br/> ישראל כמדינה יהודית<sup>6</sup><br/> ◆ הצג את חוק...או את חוק....</p> | <p>1. חוק יסוד: ישראל מדינת הלאום<br/> של העם היהודי<br/> 2. חוק השבות<br/> 3. חוק שעות עבודה ומנוחה<br/> 4. חוק יסודות המשפט העברי<br/> 5. חוק חג המצות<br/> 6. החוק לעשיית דין בנאצים<br/> ובעוזריהם<br/> 7. חוק בתי דין רבניים</p>                                                                                                                                                                  | מאפייניה<br>היהודיים של<br>המדינה<br><b>בהיבט<br/>המשפטי</b> <sup>5</sup> |
| <p>◆ הצג שני סמלים של מדינת ישראל כמדינה יהודית<br/> ◆ הצג את מעמדה של השפה הערבית בישראל</p>                                                                            | <p>1. מעמדה של השפה העברית<br/> כשפה רשמית<sup>7</sup> והשפה הערבית<br/> 2. לוח השנה העברי<br/> 3. סמלי המדינה- דגל, המנון,<br/> מנורה</p>                                                                                                                                                                                                                                                             | מאפיינים<br>יהודים של<br>מדינת ישראל<br><b>במרחב<br/>הציבורי</b>          |
| <p>◆ הצג את הסדר הסטטוס קוו<br/> ◆ ציין והצג את ההסדר עליו מתבססת הטענה<br/> בקטע....</p>                                                                                | <p>הסדר הסטטוס קוו :<br/> 1. נישואים וגירושים<br/> 2. שמירת שבת במקומות<br/> ציבוריים<br/> 3. שמירת כשרות במקומות<br/> ציבוריים<br/> 4. עצמאות של החינוך הדתי<br/> והחרדי.</p>                                                                                                                                                                                                                         | מאפייניה של<br>מדינת ישראל<br><b>בין המרחב<br/>הציבורי<br/>לפרטי</b>      |

<sup>5</sup> לגבי כל חוק יש ללמד תוכן, מטרה וכיצד מבטא החוק את אופייה היהודי של המדינה

<sup>6</sup> יש להציג את החוק, מטרותיו וכיצד מבטא את היותה של מדינת ישראל מדינה יהודית

<sup>7</sup> לשים לב שיש שינוי לאור חקיקת חוק יסוד: הלאום ביולי 2018

|                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                   |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|
| <p>♦ הצג את המחוייבות של מדינת ישראל ליהודי התפוצות והדגם כיצד בא לידי ביטוי</p> <p>♦ הצג את המחוייבות של יהודי התפוצות למדינת ישראל בשני תחומים</p> | <p>▪ המחוייבות של יהודי התפוצות כלפי מדינת ישראל</p> <p>▪ המחוייבות של מדינת ישראל כלפי יהודי התפוצות</p>                                                                                                                                                                                 | <p>אחריות והמחויבות ההדדית של מדינת ישראל והעם היהודי בתפוצות</p> |
|                                                                                                                                                      | <p>1. מעמד המיעוטים במדינת ישראל</p> <p>2. היבט דמוגרפי חברתי-הכרת קבוצות המיעוט השונות (מוסלמים, נוצרים, דרוזים, צ'רקסים ואחרים)<sup>8</sup>.</p>                                                                                                                                        | <p>המיעוטים בישראל</p>                                            |
| <p>♦ הצג את מעמדם של המיעוטים כפי שמתבטא במגילת העצמאות</p> <p>♦ הצג את המחוייבות של מדינת ישראל כלפי המיעוטים על פי מגילת העצמאות</p>               | <p>3. היבט ציבורי- מאפייני המיעוטים וביטוי לתחומי השפה, התרבות, הדת (כולל המעמד המשפטי-נורמטיבי)</p> <p>4. היבט מוסדי- מעמד וסטאטוס רשמי של מוסדות המיעוטים בתחומים: חינוך, מוסדות דת, בתי דין.</p>                                                                                       | <p>מעמד המיעוטים בהכרזת העצמאות כאנשים פרטיים וכקבוצת מיעוט</p>   |
| <p>♦ הצג את הדרוזים בישראל<sup>9</sup></p> <p>♦ הצג את הערבים הנוצרים בישראל</p> <p>♦ הצג שני מאפיינים של החברה העברית בישראל</p>                    | <p>הצגת הקבוצות השונות:</p> <p>1. ערבים ישראלים- נוצרים ומוסלמים</p> <p>2. דרוזים</p> <p>3. צ'רקסים</p> <p>4. בדואים</p>                                                                                                                                                                  | <p>השסע הלאומי- הקבוצות השונות</p>                                |
| <p>♦ הצג שתי דרכי התמודדות עם השסע הלאומי</p> <p>♦ ציין והצג את דרך ההתמודדות עם השסע הלאומי הבאה לידי ביטוי בדבריה של....</p>                       | <p>1. שמירה על זכויות האדם והאזרח</p> <p>2. הענקת אוטונומיה למיעוט הערבי</p> <p>3. שינוי אופייה של המדינה- ממדינת לאום למדינת כלל אזרחיה</p> <p>4. העדפה מתקנת כלפי ערביי ישראל</p> <p>5. דיאלוג ושאיפה לדו קיום</p> <p>6. שיטת בחירות יחסית</p> <p>המאפשרת ייצוג בפרלמנט גם למיעוטים</p> | <p><b>דרכי התמודדות עם השסע הלאומי</b></p>                        |
| <p><b>פרק ד'- מהי דמוקרטיה? ערכים, עקרונות ומאפיינים של משטר דמוקרטי</b></p>                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                   |

<sup>8</sup> יש פירוט בהמשך בפרק השסע הלאומי

<sup>9</sup> במידה ולא מגדירים כמות (שני מאפיינים...) יש להציג לפחות שלושה מאפיינים

|                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                          |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|
| <p>◆ ציין והצג את העיקרון הדמוקרטי הבא לידי בקטע והסבר טענתך</p>                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | <p><b>עקרון שלטון העם</b></p>                            |
| <p>◆ ציין והצג את התנאי לבחירות דמוקרטיות הבא לידי ביטוי בקטע</p>                                           | <p>1. בחירות כלליות<br/>2. בחירות חשאיות<br/>3. בחירות שוויוניות<br/>4. בחירות מחזוריות<br/>5. מאפשרות התמודדות חופשית</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | <p>תנאי יסוד לבחירות דמוקרטיות כמ"ה ש"ח</p>              |
| <p>◆ הצג שני מאפיינים של שיטת הבחירות בישראל<br/>◆ הצג שני ייתרונות (או חסרונות) של שיטת הבחירות בישראל</p> | <p>1. רשימתית<br/>2. יחסית<br/>3. ארצית</p> <p>• ייתרונות וחסרונות של השיטה</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | <p>שיטת בחירות בישראל ומרכיביה אי"ר</p>                  |
|                                                                                                             | <p>• פנייה לגופי ביקורת ממוסדים: בג"ץ, נציב תלונות הציבור.<br/>• השתתפות בהפגנות, בשביתות פוליטיות וכיו"ב.<br/>• שימוש האזרחים באמצעי התקשורת.<br/>• תגובות להתרחשויות פוליטיות וחברתיות באמנות, בספרות בתיאטרון ובקולנוע.<br/>• תיבחן מידת השימוש באמצעים השונים ע"י מפלגות, קבוצות לחץ ויחידים ומידת ההשפעה של מפלגות וקבוצות לחץ הממסד.<br/>• תובהר מטרת התגובות: לעורר תודעה ציבורית ודעת קהל נגד השלטונות או בעדם.</p> | <p>תרבות פוליטית דמוקרטית-השתתפות פוליטית של האזרחים</p> |
| <p>◆ ציין והצג את העיקרון הדמוקרטי הבא לידי בקטע והסבר טענתך</p>                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | <p><b>עקרון הפלורליזם</b></p>                            |
| <p>◆ ציין והצג את העיקרון הדמוקרטי הבא לידי בקטע והסבר טענתך</p>                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | <p><b>עקרון הסובלנות</b></p>                             |
| <p>◆ ציין והצג את העיקרון הדמוקרטי הבא לידי בקטע והסבר טענתך</p>                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | <p><b>עקרון ההסכמיות</b></p>                             |
| <p>◆ ציין והצג את העיקרון הדמוקרטי הבא לידי בקטע והסבר טענתך</p>                                            | <p>הכרעת הרוב כעיקרון לקבלת החלטות.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | <p><b>עקרון הכרעת הרוב ושמירה על זכויות המיעוט</b></p>   |

|                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                         |
|--------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------|
| עריצות הרוב                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                          | ◆ הצג מה היא עריצות הרוב                                |
| עקרון זכויות האדם והאזרח       |                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                         |
| חירות ושוויון כערכי יסוד       |                                                                                                                                                                                                                                                                                          | ◆ הצג את ערכי הדמוקרטיה חירות ושוויון                   |
| זכויות טבעיות<br><br>כ"ח החש"ק | 1. הזכות לחיים וביטחון<br>ושלמות הגוף<br>2. הזכות להליך הוגן<br>3. הזכות לחירות ונגזרותיה<br>(ד"ת מעבד"ה = דת + מדת, תנועה, מחשבה/מצפון, עיסוק, ביטוי, ההתאגדות)<br>4. הזכות לקניין - חומרי ומוחשי<br>5. שוויון<br>6. הזכות לכבוד - הזכות לכבוד-פרטיות והזכות לכבוד-שם טוב <sup>10</sup> | ◆ ציין והצג את הזכות הנפגעת לדברי כותב הקטע והסבר טענתך |
| מדיניות- הזכות לשוויון         | ▪ אפליה פסולה<br>▪ הבחנה<br>▪ העדפה מתקנת                                                                                                                                                                                                                                                | ◆ ציין והצג את המדיניות הבאה לידי ביטוי בהחלטתו של...   |
| זכויות האזרח- זכויות פוליטיות  | 1. הזכות לבחור ולהיבחר<br>2. חופש ההפגנה והמחאה<br>3. חופש ההתאגדות הפוליטית                                                                                                                                                                                                             | ◆ ציין והצג את סוג הזכויות הבא לידי ביטוי....           |
| זכויות קבוצה+ דוגמאות          | 1. הזכות לדבר בשפת המיעוט<br>2. הזכות לייצוג בבית הנבחרים<br>3. הזכות לחינוך על פי השפה והתרבות של המיעוט<br>4. הזכות לקיום מצוות הדת וחופש פולחן                                                                                                                                        | ◆ ציין והצג את סוג הזכויות הבא לידי ביטוי....           |
| חובות האדם כאדם                |                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                         |
| חובות האדם כאזרח               | ▪ חובת ציות לחוק<br>▪ תשלום מיסים                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                         |

<sup>10</sup> יש לכתוב בציין- כבוד/ כבוד- שם טוב/ כבוד-פרטיות

|                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>חובה להתריע על עוולות הנגרמות לפרט או לקבוצה במדינה</li> <li>לבקר את רשויות השלטון כשהן חורגות מסמכותן</li> <li>חובת השתתפות פוליטית</li> <li>חובת שירות ביטחון / שירות אזרחי (בחלק מהמדינות)</li> <li>חובת נאמנות למדינה.</li> </ul> |                                                           |
|                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                              | הקשר בין זכויות לחובות                                    |
|                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                              | זכויות מתנגשות                                            |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>ציין והצג את <b>המדיניות החברתית כלכלית</b> הבאה לידי ביטוי בהחלטתו של...</li> <li>ציין והצג את <b>המדיניות</b> הבאה לידי ביטוי בהחלטתו של...</li> </ul> | <ol style="list-style-type: none"> <li>הגישה הליברלית</li> <li>הגישה הסוציאל דמוקרטית</li> </ol>                                                                                                                                                                             | גישות כלכליות-חברתיות במדינה הדמוקרטית                    |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>ציין והצג את <b>העיקרון הדמוקרטי</b> הבא לידי בקטע והסבר טענתך</li> </ul>                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                              | <b>עקרון הגבלת שלטון</b>                                  |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>ציין והצג את <b>העיקרון הדמוקרטי</b> הבא לידי בקטע והסבר טענתך</li> </ul>                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>תפקידי הרשויות</li> <li>חשיבות הפרדת רשויות</li> </ul>                                                                                                                                                                                | עקרון הפרדת רשויות                                        |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>ציין והצג את <b>סוג מנגנון הפיקוח</b> הבא לידי ביטוי בקטע....</li> </ul>                                                                                 | <ol style="list-style-type: none"> <li>פרלמנט- חקיקה, אי-אמון, אופוזיציה</li> <li>מבקר המדינה</li> <li>נציב תלונות הציבור</li> <li>מערכת המשפט</li> <li>נגיד בנק ישראל</li> </ol>                                                                                            | מנגנוני פיקוח מוסדיים (פורמאליים)                         |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>ציין והצג את <b>סוג מנגנון הפיקוח</b> הבא לידי ביטוי בקטע....</li> </ul>                                                                                 | <ol style="list-style-type: none"> <li>תקשורת</li> <li>הפגנות ודעת קהל</li> <li>רשתות חברתיות</li> <li>אומנות</li> </ol>                                                                                                                                                     | מנגנוני פיקוח חוץ מוסדיים (בלתי פורמאליים)                |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>ציין והצג את <b>העיקרון הדמוקרטי</b> הבא לידי בקטע והסבר טענתך</li> </ul>                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>שוויון בפני החוק</li> <li>חובת הציות לחוק</li> </ul>                                                                                                                                                                                  | <b>עקרון שלטון החוק</b>                                   |
|                                                                                                                                                                                                 | סרבנות לחוק                                                                                                                                                                                                                                                                  | מקרים בהם יש ספק, מחלוקת או מתח בשאלת המחויבות לציות לחוק |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>ציין והצג את <b>סוג הפקודה</b> הבאה לידי ביטוי בקטע....</li> </ul>                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>פקודה בלתי חוקית</li> <li>פקודה בלתי חוקית בעליל</li> </ul>                                                                                                                                                                           |                                                           |

|                                                              |                                                                                                 |                                                                                                     |
|--------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>סוגי הפרות חוק ועבריינות</p>                              | <p>1. עבריינות פלילית רגילה<br/>2. עבריינות שלטונית- אישית<br/>3. עבריינות שלטונית- ציבורית</p> | <p>◆ ציין והצג את <b>סוג העבריינות</b> הבאה לידי ביטוי בקטע...</p>                                  |
| <p>דמוקרטיה מתגוננת</p>                                      | <p>הזכות של הדמוקרטיה להגן על עצמה מפני קבוצות לא דמוקרטיות</p>                                 | <p>◆ ציין והצג את <b>העיקרון הדמוקרטי</b> הבא לידי בקטע והסבר טענתך</p>                             |
| <p>ביטחון ודמוקרטיה</p>                                      | <p>1. צנזורה תקשורתית<br/>2. תקנות לשעת חירום<br/>3. מעצר מנהלי</p>                             |                                                                                                     |
| <p><b>פרק ה'- המשטר בישראל</b></p>                           |                                                                                                 |                                                                                                     |
| <p>חוקי יסוד<sup>11</sup></p>                                | <p>1. מעמד<br/>2. תוכן<br/>3. צורה</p>                                                          | <p>◆ הצג שני הבדלים בין חוק יסוד לחוק רגיל<br/>◆ הצג מה הוא חוק יסוד בהקשר לתוכן וצורה</p>          |
| <p>ייחודם של חוקי היסוד העוסקים בזכויות האדם- פסקת הגבלה</p> | <p>ייחודו של חוק יסוד כבוד האדם וחירותו</p>                                                     |                                                                                                     |
| <p>דוגמאות לחוקי יסוד</p>                                    | <p>• חוק יסוד: מדינת ישראל מדינת הלאום של העם היהודי</p>                                        | <p>◆ הצג מה היא פסקת הגבלה<br/>◆ הצג את חוק יסוד...<br/>◆ ציין והצג את החוק הבא לידי ביטוי בקטע</p> |
| <p>קבלת אזרחות בישראל</p>                                    |                                                                                                 |                                                                                                     |
| <p>חוק השבות</p>                                             | <p>מי הוא יהודי- בג"צ שליט, בג"צ רופאייזן<br/>פגיעה בעיקרון השוויון</p>                         | <p>◆ הצג את חוק השבות</p>                                                                           |
| <p>מהפיכה חוקתית</p>                                         | <p>המהפכה החוקתית והזיכוח על סמכויות בג"ץ</p>                                                   |                                                                                                     |
| <p>הרשות המחוקקת- הכנסת</p>                                  |                                                                                                 |                                                                                                     |
| <p>עבודת הכנסת</p>                                           | <p>קואליציה<br/>אופוזיציה</p>                                                                   |                                                                                                     |
| <p>תפקידי הכנסת</p>                                          | <p>מליאה<br/>ועדות הכנסת</p>                                                                    | <p>◆ הצג שני הבדלים בין עבודת הכנסת במליאה לעבודת הכנסת בוועדות</p>                                 |
|                                                              | <p>1. כינון ממשלה<br/>2. ייצוג האזרחים</p>                                                      | <p>◆ הצג שניים מתפקידי הכנסת</p>                                                                    |

<sup>11</sup> בהשוואה לחקיקה רגילה

|                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                 |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|
| <p>◆ הצג כיצד תפקידה של הכנסת כמחוקקת מבטא את עקרון הכרעת הרוב<sup>12</sup></p> <p>◆ ציין והצג את תפקיד הכנסת הבא לידי ביטוי בקטע</p>  | <p>3. חקיקה</p> <p>4. פיקוח וביקורת-</p> <p>a. אישור תקציב</p> <p>b. אישור הרכב הממשלה</p> <p>c. פיקוח על הממשלה- אי אמון, תקציב, בחירת מבקר המדינה</p> <p>5. מינוי בעלי תפקידים</p> <p>a. נשיא, וועדה למינוי שופטים, רבנים ראשיים</p> <p>6. אסיפה מכוננת</p> |                                                 |
|                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                               | <p><b>הרשות המבצעת- הממשלה</b></p>              |
| <p>◆ הצג שניים מתפקידי הממשלה והסבר אותם</p> <p>◆ ציין והצג את <b>תפקיד הממשלה</b> הבא לידי ביטוי בקטע</p>                             | <p>1. קביעת מדיניות וביצועה</p> <p>2. קביעת תקנות- חקיקת משנה</p> <p>3. סמכות שירות (כל מה שלא נקבע בחוק שיש למישהו סמכות עליו)</p> <p>4. תקנות לשעת חירום</p>                                                                                                | <p>תפקידי/ סמכויות הממשלה</p>                   |
| <p>◆ ציין והצג את <b>סוג האחריות</b> הבאה לידי ביטוי...</p>                                                                            | <p>• אחריות ממשלתית (כוללת)</p> <p>• אחריות מניסטריאלית (אישית של השר)</p>                                                                                                                                                                                    | <p>אחריות ממשלתית משותפת</p>                    |
|                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                               | <p><b>הרשות השופטת</b></p>                      |
| <p>◆ הצג שני כללים לאי תלותה של הרשות השופטת</p>                                                                                       | <p>1. ריסון הכנסת בנושא ביטול פסקי דין</p> <p>2. עקרון הסוב-יודיצה (ראה הרחבה)</p> <p>3. מינוי השופטים</p> <p>4. תנאי העסקתם של שופטים.</p>                                                                                                                   | <p>כללים לאי תלותה ועצמאותה של הרשות השופטת</p> |
| <p>◆ הצג מה הוא בג"צ והסבר כיצד מממש את עיקרון הגבלת השלטון</p> <p>◆ הצג מה הוא אקטיביזם שיפוטי</p> <p>◆ הצג מה היא ביקורת שיפוטית</p> | <p>ביקורת שיפוטית</p> <p>אקטיביזם שיפוטי</p>                                                                                                                                                                                                                  | <p>בג"צ- סמכויות ותפקידים</p>                   |

<sup>12</sup> שאלת ידע מורכב תופיע רק בפרק ב' חלק 2





**מושגים אשכולות העמקה- בגרות חורף תשפ"א**  
 יופיעו כבחירה בפרק שני חלק שני. שאלות מסוג ידע מורכב בלבד.

| מושג                                 | פירוט                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | דוגמאות לניסוח שאלה במבחן                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|--------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>אשכול העולם היהודי</b>            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>דילמות איתן מתמודדות הקהילות:</b> | <b>1. מרכיבי הזהות של יהודי התפוצות</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>זהות אזרחית</li> <li>זהות לאומית</li> <li>זהות דתית</li> </ul>                                                                                                                                                            | ◆                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <b>תיאור הקבוצות השונות</b>          | <ul style="list-style-type: none"> <li>חרדים</li> <li>דתיים</li> <li>מסורתיים</li> <li>חילונים</li> </ul>                                                                                                                                                                                                | <p>◆ הצג שני מאפיינים של החברה החרדית. הסבר כיצד הסדר הסטטוס קוו מאפשר מימוש של אחד מהמאפיינים של החברה החרדית</p> <p>◆ הצג שני מאפיינים של החברה הדתית-לאומית בישראל. הסבר כיצד שיטת הבחירות היחסית-רשימתית תורמת להשתלבות של החברה הדתית-לאומית במדינה.</p> <p>◆ הצג שני מאפיינים של החברה הדתית לאומית בישראל. הסבר כיצד עקרון הפלורליזם מאפשר לשמור על הייחודיות של החברה הדתית לאומית</p> |
| <b>השסע הדתי</b>                     | <u>גורמים לשסע הדתי:</u> <ul style="list-style-type: none"> <li>הויכוח על בחורי ישיבות</li> <li>הויכוח על המעמד האישי בישראל (נישואין וגירושין)</li> <li>הויכוח על הכרה בזרמים בישראל (כולל הויכוח על סוגיית הגיור)</li> <li>הויכוח על צביון השבת במרחב הציבורי</li> <li>הויכוח על חקיקה דתית</li> </ul> | <p>◆ הצג גורם אחד לשסע הדתי-חילוני. הסבר כיצד הסדר הסטטוס קוו מאפשר חיים משותפים למרות השסע</p> <p>◆ הצג שני גורמים לשסע הדתי-חילוני בישראל. הסבר כיצד עקרון ההסכמיות מאפשר חיים משותפים למרות השסע.</p> <p>◆ הצג את המחלוקת בין חילוניים לדתיים בחברה הישראלית בנוגע לסוגיית הנישואין והגירושין. הסבר כיצד הזכות לחופש דת או חופש מדת באה לידי ביטוי במחלוקת זו.</p>                          |
|                                      | <p><u>אתגר החיים המשותפים- דרכי התמודדות עם השסע הדתי:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>הסדרים מקומיים</li> <li>אוטונומיה חינוכית</li> <li>אמנות (הסדרים)</li> <li>חינוך</li> </ul>                                                                                                        | <p>◆ הצג את עקרון ההסכמיות. הסבר כיצד עקרון ההסכמיות בא לידי ביטוי באחת מן הדרכים להתמודדות עם השסע הדתי.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                  |

| תקשורת ופוליטיקה בישראל                    |                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                        |
|--------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| צינורות מידע פתוחים                        | תקשורת המונים: מאפיינים ומקורות מידע                                                                                                                                                                                                                             | הצג שניים ממאפייניה של תקשורת המונים. הסבר כיצד הגלובליזציה מחזקת את כוחה של תקשורת ההמונים                                                                                                                                            |
| אמצעי התקשורת כמתווכים בין השלטון והאזרחים | תפקידי התקשורת-<br>1. דיווח<br>2. פרשנות<br>3. ביקורת ופיקוח על השלטון<br>4. העברת מידע לאזרחים<br>5. תעמולת בחירות<br>6. תיווך בין השלטון לציבור<br>7. סוציאליזציה<br>8. בידור                                                                                  | <p>◆ הצג את שני התפקידים של התקשורת- דיווח ופרשנות. הסבר כיצד הזכות לחופש הביטוי מתממשת באמצעות אחד מהתפקידים שהצגת</p> <p>◆ הצג את תפקיד התקשורת כמתווכת בין השלטון לבין האזרחים. הסבר כיצד תפקיד זה תורם לחיזוק עקרון שלטון העם.</p> |
|                                            | תפיסות לגבי תפקיד העיתונות<br>1. מדווחת<br>2. מעורבת                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                        |
| יחסי הגומלין בין אמצעי התקשורת לשלטון      | אמצעים המגבילים את עצמאותה של התקשורת:<br>1. חוק העונשין<br>2. צו איסור פרסום<br>3. חוק הבחירות ( תעמולה)<br>4. תקנות הגנה- צנזורה צבאית.<br>5. אתיקה עיתונאית<br>6. אילוצים פוליטיים<br>7. בעלות פרטית על כלי התקשורת<br>8. עמדות פוליטיות של עורכי כלי תקשורת. | <p>◆ הצג אחד מהאמצעים המגבילים את התקשורת- צנזורה או צו איסור פרסום. הסבר כיצד האמצעי שהצגת פוגע בפלורליזם של אמצעי התקשורת.</p>                                                                                                       |
|                                            | <p>◆ חיסיון עיתונאי</p> <p>◆ חוק נגד בעלות צולבת</p> <p>◆ מועצת העיתונות</p> <p>◆ חוק השידור הציבורי</p>                                                                                                                                                         | <p>◆ הצג את החוק נגד בעלות צולבת. הסבר כיצד חוק זה מחזק את עקרון הפלורליזם.</p>                                                                                                                                                        |
|                                            | ריבוי מקורות מידע בעלי אופי פלורליסטי- שידור מסחרי, אינטרנט ורשתות חברתיות                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                        |
| התנגשות בין חופש הביטוי וזכות הציבור לדעת  | זכות הציבור לדעת, חופש המידע                                                                                                                                                                                                                                     | ◆                                                                                                                                                                                                                                      |

| לזכויות<br>אחרות                             |                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                     |
|----------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| אשכול מעורבות אזרחית ופיקוח על רשויות השלטון |                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                     |
|                                              | מבקר המדינה                                                                                            | <p>◆ הצג את המושג מבקר המדינה. הסבר כיצד הפעילות של מבקר המדינה מממשת את עקרון הפרדת הרשויות.</p>                                                                                                                   |
|                                              | נציב תלונות הציבור                                                                                     | <p>◆ הצג את התפקיד של נציב תלונות הציבור. הסבר כיצד קיומו של גוף זה מחזק תרבות פוליטית דמוקרטית.</p>                                                                                                                |
|                                              | ועדת חקירה ממלכתית                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                     |
|                                              | ועדת חקירה פרלמנטרית                                                                                   | <p>◆ הצג את המושג ועדת חקירה פרלמנטרית. הסבר כיצד עקרון הפלורליזם בא לידי ביטוי בהרכבה של ועדת חקירה פרלמנטרית.</p> <p>◆ הצג את המושג ועדת חקירה פרלמנטרית. הסבר כיצד עקרון הפלורליזם מתממש בפעולתה של ועדה זו.</p> |
|                                              | בג"צ (כגוף פיקוח)                                                                                      | <p>◆ הצג את המושג בג"צ. הסבר כיצד חירויות הפרט נשמרות באמצעות צו של בג"צ.</p>                                                                                                                                       |
|                                              | יועמ"ש - יועץ משפטי לממשלה                                                                             | <p>◆ הצג שני תפקידים של היועץ המשפטי לממשלה. הסבר כיצד עקרון הגבלת השלטון בא לידי ביטוי באחד מתפקידיו של היועץ המשפטי לממשלה.</p>                                                                                   |
|                                              | ארגונים חוץ ממשלתיים (מגזר שלישי)                                                                      | <p>◆ הצג את המושג ארגונים חוץ ממשלתיים (מגזר שלישי). הסבר כיצד עקרון הפלורליזם בא לידי ביטוי בקיומם של ארגונים אלו.</p>                                                                                             |
| אשכול מפלגות ובחירות                         |                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                     |
| שיטות<br>ממשל                                | <p>שיטת ממשל</p> <p>◆ פרלמנטרית</p> <p>◆ נשיאותי</p> <p>◆ מעורב</p> <p>◆ יתרונות של כל אחת מהשיטות</p> | <p>◆ הצג את שיטת הממשל הפרלמנטרית. הסבר כיצד עקרון הפרדת הרשויות מתממש בשיטת ממשל זו</p> <p>◆ הצג את המושג ממשל נשיאותי. הסבר כיצד עקרון הפרדת הרשויות בא לידי ביטוי בממשל נשיאותי.</p>                             |

|                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                 |                                     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|
| <p>◆ הצג את המושג משטר נשיאותי! הסבר כיצד עקרון הכרעת הרוב בא לידי ביטוי במשטר נשיאותי.</p>                                                                                                                         |                                                                                                                                                                 |                                     |
| <p>◆ הצג את המושג פריימריז. הסבר כיצד המושג דמוקרטיה עקיפה בא לידי ביטוי בפריימריז.</p>                                                                                                                             | פריימריז                                                                                                                                                        |                                     |
| ◆                                                                                                                                                                                                                   | שיטת ממשל נשיאותית                                                                                                                                              |                                     |
| <p>◆ הצג את המושג ממשלה קואליציונית רחבה. הסבר כיצד עקרון ההסכמיות בא לידי ביטוי בהקמת ממשלה קואליציונית רחבה. הצג את המושג ממשלה קואליציונית. הסבר כיצד עקרון הפלורליזם מתממש בעצם קיומה של ממשלה קואליציונית.</p> | ממשלה קואליציונית                                                                                                                                               |                                     |
|                                                                                                                                                                                                                     | מו"מ קואליציוני                                                                                                                                                 |                                     |
|                                                                                                                                                                                                                     | הסכם קואליציוני                                                                                                                                                 |                                     |
|                                                                                                                                                                                                                     | ממשלה צרה                                                                                                                                                       |                                     |
|                                                                                                                                                                                                                     | ממשלה רחבה                                                                                                                                                      |                                     |
| <p>◆ הצג את המושג ממשלת אחדות לאומית. הסבר כיצד עקרון ההסכמיות מתממש בממשלת אחדות לאומית.</p>                                                                                                                       | ממשלת אחדות לאומית                                                                                                                                              |                                     |
| <p><b>אשכול שלטון מקומי-ע"מ 384 בספר החדש</b></p>                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                 |                                     |
|                                                                                                                                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• עיריה</li> <li>• מועצה מקומית</li> <li>• מועצה אזורית</li> <li>• מועצה תעשייתית</li> <li>• איגוד אֲלָעִרִים</li> </ul> | <p><b>מהו שלטון מקומי</b></p>       |
|                                                                                                                                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• ראש הרשות המקומית</li> <li>• מועצת הרשות המקומית</li> </ul>                                                            |                                     |
|                                                                                                                                                                                                                     | דרג מבצע                                                                                                                                                        |                                     |
| <p>◆ הצג שתי סמכויות של השלטון המקומי! הסבר כיצד עקרון שלטון החוק בא לידי ביטוי באחת מהסמכויות שהצגת.</p>                                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• חוק עזר עירוני</li> <li>• הטלת מיסים</li> <li>• שפיטה</li> <li>• תכנון ובניה</li> </ul>                                | <p><b>סמכויות השלטון המקומי</b></p> |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                        |                                                 |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• רישוי עסקים</li> </ul>                                                                                                                                                                        |                                                 |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>◆ הצג את תפקיד הממשלה בקביעת מדיניות ובביצועה. הסבר כיצד אחד מן התפקידים של הרשויות המקומיות מממש את תפקיד הממשלה בקביעת מדיניות ובביצועה.</li> <li>◆ הצג שני תפקידים של רשות מקומית. הסבר כיצד השלטון המרכזי מגביל את פעולותיה של הרשות המקומית.</li> </ul>                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• שרותי חינוך</li> <li>• שרותי רווחה</li> <li>• סלילת כבישים</li> <li>• תברואה וניקיון</li> <li>• הנדסה ובניה</li> </ul>                                                                        | <b>תפקידי השלטון המקומי</b>                     |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>◆ הצג את שיטת הבחירות לשלטון המקומי. הסבר כיצד עקרון שלטון העם בא לידי ביטוי בשיטת בחירות זו.</li> <li>◆ הצג את דרך בחירת ראש הרשות המקומית. הסבר כיצד עקרון שלטון העם בא לידי ביטוי בדרך בחירה זו</li> <li>◆ הצג שני מאפיינים ייחודיים לשיטת הבחירות בשלטון המוקי. הסבר כיצד עקרון הפלורליזם מתממש בבחירה של מועצת הרשות המקומית.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• בחירות לראש הרשות- אישית- רובית</li> <li>• בחירות למועצת הרשות-רשימתית- יחסית</li> </ul>                                                                                                      | <b>כיצד הוא נבחר</b>                            |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | מה מעמדו של השלטון המקומי, ומהן מערכות היחסים בינו לבין השלטון המרכזי?                                                                                                                                                                 |                                                 |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• גרעון תקציבי</li> <li>• צמצום מענקי האיזון כתוצאה מהמצב הכלכלי של המדינה</li> <li>• צמצום מענקי האיזון כתוצאה מהמצב הכלכלי של המדינה</li> <li>• ניהול כושל</li> <li>• פיצול פוליטי</li> </ul> | <b>הקשיים בניהול הרשויות המקומיות בישראל</b>    |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• שיעור גביית מיסים נמוך</li> <li>• היעדר תשתית כלכלית מפותחת</li> </ul>                                                                                                                        | <b>קשיים יחודיים לרשויות המגזר הערבי</b>        |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>◆ הצג שתי סיבות למינוי ועדה קרואה לרשות מקומית. הסבר כיצד הזכות לבחור ולהיבחר נפגעת ממינוי ועדה קרואה</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                              | וועדה קרואה                                                                                                                                                                                                                            | <b>דרכי התמודדות עם הקשיים ברשויות המקומיות</b> |

|  |                                     |  |
|--|-------------------------------------|--|
|  | מרכז השלטון המקומי                  |  |
|  | הוועד הארצי של ראשי המועצות הערביות |  |